



eduresourceza.com



Downloaded from eduresourceza.com

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

**NATIONAL
SENIOR CERTIFICATE**

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

DIBATSELA 2021

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 8.

KAROLO YA A: TEKATLHAOLOGANYO

Downloaded from eduresourceza.com

POTŠIŠO YA 1**Tlhahlo ya go swaya tekatlhaologanyo**

- Ka lebaka la gore šedi e letše go kwešišo, dikarabo tša mopeleto wo o fošagetšego le tša diphošo tša polelo di amogelwe, ntle le ge diphošwana tšeo di fetša tlhalošo goba kwešišo. (Le ge go le bjalo, diphošo di swanetše go laetšwa).
- Hlokomologa mantšu a molekwa ao a šomišitšego go tšwa malemeng a šele, gomme o se mo fokoletše meputso ge e le gore karabo e sa na le mohlodi. Le ge go le bjalo, lentšu leo le tšwago malemeng a šele gomme le šomišitšwe sengwalweng, ebile le nyakega karabong, le amogelwe.
- Go dipotšišo tša boikgopolelo go se abje moputso go karabo ya EE/AOWA le KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Lebaka goba ntlha ya go fahlela karabo ke yona e fiwago moputso.
- Ga go moputso wo o abjago go NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Lebaka goba ntlha ya go fahlela ke yona e hlokomelwago.
- Ge molekwa a ngwadile lefoko ka moka go karabo ya go nyaka lentšu le tee, aba moputso ge fela lentšu leo le thaletšwe.
- Ge karabo e nyaka dintlha tše pedi goba tše tharo gomme molekwa a file tše ntši, swaya tše pedi/tharo tša mathomo fela.
- Amogela polelo ya dimmotwana tša go fapana.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

- | | | |
|-------|--|-----|
| 1.1.1 | “Ditlhotlo.” | (1) |
| 1.1.2 | <ul style="list-style-type: none"> • Kgotlelelo. • Maikemišetšo. | (2) |
| 1.1.3 | <ul style="list-style-type: none"> • Go hloka tšhelete. • Go hloka mošomo. | (2) |
| 1.1.4 | O be a thabišitšwe ke ge a šegofaditšwe ka ngwana wa mosetsana ka morago ga go belega bašemane fela. | (1) |
| 1.1.5 | <ul style="list-style-type: none"> • Go topa tša fase e le ruri. • Go ja nta ba šeba ka legae. | (2) |
| 1.1.6 | <ul style="list-style-type: none"> • Mmagwe o be a hwetša mphiwafela wa bolwetši. • Bana babo ba be ba hwetša matogwana kua le kua. | (2) |
| 1.1.7 | <ul style="list-style-type: none"> • Sekolo sa praebete ke sekolo seo motho a ithomelago sona a rwala maikarabelo mola sekolo sa mmušo e le seo se laolwago le go hlokomelwa ke Kgoro ya Thuto. • Sekolo sa praebete se lefiša baithuti dithuto mola sekolo sa mmušo se lefela baithuti dithuto. | (2) |
| | (E TEE fela.) | |

- 1.1.8 • Go akanywa gore batswadi ba ikgoni.
• Kgoro ya Thuto ga e na taolo dikolong tša mohuta wo. (2)
- 1.1.9 • Go bala ka thata.
• Go dira mešomo ya sekolo.
• Go kgotlelela dithutong.
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.10 • A ka ba le kgatelelo ya monagano.
• A ka ineela go diokobatši.
• A ka thoma go utswa.
• A ka rekiša mmele.
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.11 • A ka ithaopa go thuša mafelong a mošomo wo a ithutetšego wona.
• A ka tsenela di*learnership*.
• A ka ithomela kgwebopotlana.
(TŠE PEDI fela.) (2)
- 1.1.12 Dikarabo tša maleba tša barutwana di tla amogelwa.
Lethabo.
• Ka ge a ile a feleletša a atlegile bophelong.
Manyami.
• Ka ge a ile a šoma mošomo wo a sego a ithutela wona.
(E TEE fela.) (2)
- 1.1.13 • Le ge o le modiidi o ka kgona go ya sekolong wa rutega.
• Modiidi ge a na le maikemišetšo le phišegelo, o a rutega. (2)
- 1.2 1.2.1 • La letsogo la ngele le bolela gore baotledi ba difatanaga ba se eme fao.
• La letsogo la go ja le bolela gore baotledi ba difatanaga ba se phake difatanaga fao. (2)
- 1.2.2 C/Diphoofolo. (1)
- 1.2.3 • Go ka agwa magora a magolo a go tia/ ba ka kampela. (1)
- 1.2.4 • Ba ka tšhuma mabone a temošo.
• Ba ka otlela ka go iketla.
• Ba ka otlela ka go se fetane ka go felelana dipelo.
• Ba se dire lešata.
• Ba ka emela kgojana.
(TŠE PEDI fela.) (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2** [Downloaded from eduresourceza.com](http://eduresourceza.com)**Mokgwa wa go swaya kakaretšo:**

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

Tlhahlo ya go swaya kakaretšo.

- **Kabo ya meputso**
 - Dintlha = 7
 - Polelo = 3
 - Palomoka=10
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a šomišitše mantšu a tlhalošo.**
 - 1–3 ya dintlha tša nnete - meputso 1
 - 4–5 ya dintlha tša nnete - meputso 2
 - 6–7 ya dintlha tša nnete - meputso 3
- **Kabo ya meputso ya polelo ge balekwa ba šomišitše mantšu a bona le ditsopolwa.**
 - Ge molekwa a tsopotše dintlha tše 6 go iša go tše 7 ka ntle le go di hlaloša, ga a fiwe meputso wa polelo.
 - Ge molekwa a tsopotše ntlha e 1 go iša go tše 5, tše pedi a di hlalošitše ka mantšu a gagwe, o fiwa meputso o tee wa polelo.

HLOKOMELA**Palo ya mantšu**

- Baswai ba kgonthišiše palo ya mantšu ao a šomišitšwego.
- O se fokotše meputso ge molekwa a se a bontšha palo ya mantšu goba ge a bontšhitše palo yeo e sego ya maleba.
- Ge molekwa a fetile palo yeo e beilwego ya mantšu, bala go fihla go a mahlano fela ka godimo ga palo yeo e beilwego gomme o hlokomologe seripa seo se šetšego sa kakaretšo.

Hlokomela: Amogela dintlha ka moka tšeo di tšwago temaneng.

Downloaded from eduresourceza.com

DITSOPOLWA		MANTŠU A TLHALOŠO	
1	Morutwana yo mongwe le yo mongwe o tsenwa ke letšhogo...	1	Barutwana o tšhošwa ke ditlhahlobo.
2	Ba bangwe ba ba le kgatelelo ya monagano gomme ba feleletša...	2	Bangwe ba palelwa ke go ngwala ka baka la kgatelelo ya monagano.
3	O ba eleditše gore barutwana ba itlwaetše go lebelela botelele bja letlakalapotšišo...	3	Morutwana a lebelele letlakalapotšišo pele a ngwala.
4	Ditaelo di swanetšwe go balwa ka hloko ntle le go no...	4	Ditaelo di balwe ka kwešišo.
5	Motho o ba le mafolofolo ge a ka thoma ka tšeo a di tsebago.	5	Thoma ka dipotšišo tšeo o di tsebago.
6	O re barutwana ba fodiše matswalo ge ba ngwala.	6	Barutwana ba se tšhoge ge ba ngwala.
7	Ba tlogele go lebelela tšeo di dirwago ke barutwana ba bangwe ka ge ba tla feleletša ba tšhoga...	7	O se lebelele tšeo di dirwago ke ba bangwe.
8	Go bohlokwa go badišiša ka kgotsofalo ge o fetša go ngwala gore o kgone go phošolla...	8	Badišiša seo o se ngwadilego.
9	Tše ka moka di dirwe motho a lebeletše nako.	9	Nako e bohlokwa go potšišo ye nngwe le ye nngwe.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO

Downloaded from eduresourceza.com

POTŠIŠO YA 3**Tlhahlo ya go swaya karolo ya C.**

- **Mopeleto**

- Dikarabo tša lentšu le tee di swanetše go fiwa moputso le ge mopeleto o fošagetše, ntle le ge phošo yeo e fetoša tlhalešo ya lentšu.
- Go dikarabo tša go nyaka lefoko ka botlalo, mopeleto wo o fošagetšego o swanetše go šetšwa ge e le gore phošo yeo e tšwelela ka sebopego sa polelo yeo e lekwago.
- Mo go lekwago khutsofatšo, karabo e be le maswaodikga a maleba.
- Sebopego sa mafoko se nepagale gomme se fiwe ka mafoko a a feletšego go ya le ka taelo.
- Go dipotšišo tša go kgetha karabo ya maleba, amogela tlhaka yeo e sepelelanago le karabo ya nnete LE/GOBA karabo ya go ngwalwa ka botlalo.

3.1 Batho bohle/ ka moka. (1)

3.2 “Fenya mašošo.” (1)

3.3

- Seswantšho.
- Fonte ye kgolo.
- Tlhakakgolo.
- Mongwalo wo o kotofaditšwego.

(TŠE PEDI fela.) (2)

3.4 D/Go hlohleletša bareki. (1)

3.5

- O boloke nako.
- *Disiliki, dilinene* le *dikhothone* ga e di bone.
- E seketša mollo.

(E TEE fela.) (2)

3.6

- *Disiliki.*
- *Dikhothone.*
- *Dilinene.*

(E TEE fela.) (1)

3.7

- Fonte ye kgolo e tšweletša molaetša wo mogolo/ E goga šedi.
- Fonte ye nnyane e tlaleletša molaetša wo mogolo/ E hlatholla molaetša wa fonte ye kgolo.

(2)
[10]

POTŠIŠO YA 4**Downloaded from eduresourceza.com**

- 4.1 “Kae?” (1)
- 4.2 Le. (1)
- 4.3
- Leswaomakalo/Leswaokgareetšo(!)
 - Lelahlelwa – mmawee!!
 - Polelommele ya bana.
 - Maswao go lebana le dihlogo tša bona.
(E TEE fela.) (1)
- 4.4 Mmawee!! (1)
- 4.5
- Pudula ya 1 ke ya go bolela.
 - Pudula ya freimi ya B ke ya lešata. (2)
- 4.6 C/ Ka gae.
- Ka ge papa a dutše sofeng gomme a bala kuranta.
 - Ka ge papa a itahletše godimo ga sofa.
(E TEE fela.) (2)
- 4.7 Letšhogo – ba tšhošwa ke gore ga se ba šome gabotse. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5**Downloaded from eduresourceza.com**

- 5.1 5.1.1 (a) "Tšeo ke di ngwadilego"/ "ngwadilego."
(b) "Fase." (2)
- 5.1.2 Nkatile. (1)
- 5.1.3 Lentiri.
Ka lebaka la hlogo ya **n-**.
Modiro o wela godimo ga sedirwa.
(E TEE fela.) (2)
- 5.1.4 (a) O gahlane le mathata.
(b) E tla mo tseba gabotse. (2)
- 5.1.5 (a) Ka go realo mešifa ya napa ya ngangwa ke nna.
(b) Ka go realo ka napa ka se ngange mešifa. (2)
- 5.1.6 Selo sa go se bolele se ka napa sa katela nna fase. (1)
- 5.1.7 (a) Moselana wa **-ng** o tliša lehlathifelo.
(b) Moselana wa **-ana** o tliša nyenyefatšo. (2)
- 5.1.8 Tšona/ Bona – Go gatelela.
Bona – go ema sebakeng sa leina/ sedirwa.
(E TEE fela.) (2)
- 5.2 5.2.1 Na le – leba la tswalano. (2)
- 5.2.2 D/ Leinaletšo – Le tšwa go lediri 'buna'. (2)
- 5.2.3 ye- lekgokaamanyihlathi. (2)
botse- leamanyihlathi. **[20]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 40
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80